

idrak

Dini Arařtırmalar Dergisi / Journal of Religious Studies
Cilt/Volume-2 • Sayı/Issue-1 • Haziran 2022

Cilt | Volume: 2 • Sayı | Issue: 1

15 Haziran | June 15, 2022

Hz. Peygamber Döneminde ve Sonrasında Üsâme b. Zeyd

Usâma b. Zayd During and After The Period of Prophet Muhammad

Selma Rabia Nur ATALAY

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı,
İslam Tarihi, Ankara/Türkiye.

*Graduate Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of
Graduate Programs, Department of Islamic History and Arts, Islamic
History, Ankara/Türkiye.*

srabianuratalay977@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1636-6395

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Arařtırma Makalesi | Research Article

Geliř Tarihi | Date Received: 28 Mart | March 2022

Kabul Tarihi | Date Accepted: 9 Mayıs | May 2022

Yayın Tarihi | Date Published: 15 Haziran | June 2022

Atıf | Cite as

Atalay, Selma Rabia Nur. "Hz. Peygamber Döneminde ve Sonrasında
Üsâme b. Zeyd". *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi* 2/1 (Haziran 2022),
147-164.

İntihal | Plagiarism

Bu çalışma hakem değerlendirmesinden geçmiş, bir intihal yazılımları ile
taranmıştır. İntihal yapılmadığı tespit edilmiştir.

*This article has gone through a peer review process and scanned via a
plagiarism software. No plagiarism has been detected.*

Telif | Copyright ©

*idrak'te yayımlanan çalışmaların telif hakları yazarlarına aittir.
The copyrights of articles published in idrak belong to their authors.*

Published by Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Giresun University Faculty of Islamic Sciences, 28200, Giresun, Türkiye.

Hz. Peygamber Döneminde ve Sonrasında Üsâme b. Zeyd

Öz

Tarih bilimi, geçmişte yaşanmış olan olayların yeri ve zamanı gözetilerek neden sonuç ilişkilerinin kurulması ile elde bulunan belgelerin incelenmesi olarak ifade edilmektedir. İslâm Tarihi de tarihin alt dallarından biri olup aynı özelliklere sahiptir. Özel alanı İslâm dini olduğu için bu dinin peygamberi, dinin emirleri ve dinin ilk muhatapları gibi konular önem arz etmektedir. Bu konulardan yararlanarak o zamandaki fikirler ve davranışlar hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Üsâme b. Zeyd'i öne çıkaran özelliği, İslâm peygamberi Hz. Muhammed'in ailesinden sayılması ve İslâm dininin ilk muhataplarından biri olmasıdır. Öyle ki Üsâme b. Zeyd Hz. Peygamber döneminde yaşanan olayların çoğunda peygamberin yanında olmuştur. Babası Zeyd b. Hârîse'nin İslâm tarihi ve Resûlullah'ın hayatındaki rolü ve önemi onun hayatına da etki etmiştir. Kendisinin Hz. Peygamber ve ailesi ile yakın ilişkilerinin olması vesilesiyle hayatına dair birçok hadisede ayrıntılı bilgi sahibiyiz. Araştırmamız Üsâme b. Zeyd'in Hz. Peygamber ve Dört Halife (Halifeler) dönemindeki hayatını kapsamaktadır. Hayatı Hz. Peygamber ile olduğu dönem esas alınarak işlenirken sonraki dönemlerde de hakkında bulunan bilgilerin özgün şekilde kullanılması hedeflenmiştir. Konuyla alakalı olarak literatürde ulaşılabilen veriler doküman inceleme yöntemiyle ele alınmış, tarihi bilgiler ışığında değerlendirilip kullanılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Tarihi, Zeyd b. Hârîse, Mûte, Üsâme b. Zeyd, Üsâme Ordusu.

Usâma b. Zayd During and After The Period of Prophet Muhammad

Abstract

The science of history is the study of documents available thanks to the establishment of the cause-and-effect relationship between the historical events by taking into account their location and time. Islamic history is a sub-discipline of history with similar characteristics. Because its special field is Islamic religion, the topics such as the Prophet of the religion, its religious commands, and its earliest addressees are important. By making use of these topics, we can have information about the ideas and behaviors of that time. The fact which makes Usâma well known is that he is a descendant of the Prophet Muhammad's family and one of the first addressees of the religion of Islam. In addition to this, he was present by the Prophet during most of the events that occurred throughout the Prophet's lifetime. The status and importance of his father Zayd b. Hâritha for the history of Islam and the life of the Prophet also affected his life. We have detailed information about many events that took place during this period due to his close relations with the Prophet and the Prophet's family. The study focuses on Usama's life during the reigns of the Prophet and the first four caliphs. While his life is based on the period he was with the Prophet, it is aimed to use the information found about him in a unique way in the following periods. The data accessed in the literature related to the subject have been handled with the document analysis method and tried to be evaluated in the light of historical information.

Keywords: Islamic History, Zayd b. Hâritha, Mu'ta, Usâma b. Zayd, Usâma's Army.

Giriş

Hz. Peygamber'den başlayarak günümüze kadar devam eden süreçte kimi zaman bazı savaşlar kimi zaman isyanlar kimi zaman ise seçilen komutanlar dönemi etkileyen yahut tartışma konusu üreten sebepler olmuşlardır. Üsâme b. Zeyd de Hz. Peygamber döneminde babası Zeyd b. Hârise'nin ve kendisinin komutanlık yaptığı savaşlar ile öne çıkmıştır. Ayrıca o Hz. Peygamber'e yakınlığı ile bilinen bir kimsedir. Elimizde bulunan verilere göre Üsâme b. Zeyd Resûlullah'ın evlatlığı ve azatlı kölesi olarak bilinen Zeyd b. Hârise ve Resûlullah'ın küçüklüğünden beri bakımı ile ilgilenen Ümmü Eymen'in evliliğinden dünyaya gelmiştir. Üsâme, anne ve babasının Resûlullah'ın hizmetinde olmasından dolayı çocukluğunu ve gençliğinin bir kısmını Hz. Peygamber'in yanında geçirmiştir. Hz. Peygamber de birçok zaman ona olan sevgisini ifade etmiştir. Üsâme, Hz. Peygamber'e olan sevgisi ve yaşamış olduğu birçok olaya da şahitlik etmesinden dolayı küçük yaşlarında Hz. Peygamber ile savaşlara katılmak istemiştir. Hz. Peygamber onun Bedir ve Uhud savaşlarında bulunmasına izin vermese de Üsâme'nin ısrarları sonucunda Hendek Savaşı'na katılmasına izin vermiştir.

Üsâme, Hz. Muhammed tarafından çeşitli görevlere getirilmiş, bu görevleri layıkıyla yapmaya çalışmış, yaptığı hatalar varsa da bunlara pişman olarak bir daha yapmamaya çaba göstermiştir. Zeyd b. Hârise'nin Mûte Savaşı'nda komutan olarak görevlendirilmesi ve bu savaşta şehit olması sonucunda Üsâme genç yaşına rağmen Hz. Peygamber tarafından Suriye'ye gönderilecek orduya komutan olarak tayin edilmiştir. Hz. Peygamber'in ona ve babasına vermiş olduğu görevler zaman zaman tartışmalara neden olmuştur. Bu durum toplumun İslâm öncesi zihin yapısından kalan yanlış düşüncelerinden kaynaklanmaktadır. Hz. Peygamber'in bu görevleri onlara vermesi câhiliye zihniyetini ortadan kaldırma açısından önem arz etmiştir. Babası azatlı bir köle olan ve genç yaşta bulunan Üsâme'nin önemli bir orduya komutan yapılması bu tarz tercihlerde mühim olanın isim, nesep, yaş değil ehliyet ve liyakat olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın ilk kısmında Üsâme b. Zeyd'in Hz. Peygamber dönemindeki hayatı; ikinci kısımda ise Hz. Peygamber'in vefatı sonrası hayatı ve aldığı önemli görevler ulaşılan kaynaklar çerçevesinde ele alınacaktır.

1. Hz. Peygamber Döneminde Üsâme b. Zeyd

İsmi ve nesebi, Üsâme b. Zeyd b. Hârise b. Şerâhîl b. Abduluzzâ b. Zeyd b. İmrülkays b. Âmir b. en-Nu'mân b. Âmir b. Abdi Vüdd b. Avf b. Kinâne b. Bekr b. Avf b. Uzre b. Zeyd el-Lât b. Rufeyde b. Sevr b. Kelbî b. Vebre el-Kelbî şeklindedir.¹ Ayrıca Ebû Muhammed, Ebû Zeyd, Ebû Yezid, Ebû Hârice gibi isimlerle künyelenmiştir.²

Resûlullah'ın azatlı kölesi ve evlatlığı olan babası Zeyd b. Hârise aslen Yemenlidir. Zeyd b. Hârise annesiyle yapmış olduğu bir gezide kaçırılarak köle olarak satılmış ve Hz. Hatice'nin yeğeni tarafından satın alınmıştır. Sonrasında Zeyd'in sahibi olan Hz. Hatice de onu Resûlullah'a hediye etmiştir. Hz. Muhammed'in yanında mutlu bir yaşam süren Zeyd b. Hârise, ailesinin kendisini bulması üzerine onlarla gitmeyi değil, Hz. Peygamber ile kalmayı tercih etmiştir. Bundan sonra da Hz. Peygamber'in evlatlığı olarak anılmıştır.³ Zeyd b. Hârise İslâm'a ilk girenlerden olup Hz. Peygamber'den ayrılmamıştır.⁴ Üsâme'nin annesi ise Hz. Peygamber'in dadısı olan "annemden sonra annem" dediği Ümmü Eymen'dir. Resûlullah'ın annesiz kalmasından büyümesine kadar olan süreçte onun bakımını üstlenen Ümmü Eymen, Hz. Hatice ile Resûlullah'ın evliliğinden sonra azat edilmiştir.⁵

Hicretten sekiz yıl önce Mekke'de doğan Üsâme b. Zeyd annesi ve babasının Resûlullah'ın hizmetinde bulunmasından dolayı Hz. Peygamber'in yanında yetişmiştir.⁶ Hz. Peygamber Üsâme'nin babası

1 İbn Hacer el-Askalânî, *Sahâbe-i Kirâm Ansiklopedisi*, çev. Naim Erdoğan (İstanbul: İz Yayıncılık, 2009), 44.

2 Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerîm İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Çâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe* (Beirut: Daru'l-Marife, 1997), 75.

3 Bünyamin Erul, "Zeyd b. Hârise", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 9 Şubat 2022).

4 Muhammed b. Sa'd b. Meni' Ez-Zührî İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir* (Kahire: Mektebetü'l-Hanci, 2001), 4/57.

5 Bünyamin Erul, "Ümmü Eymen", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 9 Şubat 2022).

6 İbnü'l-Esir, *Üsdü'l Çâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 75; Mehmet Salih Arı, "Üsâme b. Zeyd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 9 Şubat 2022).

Zeyd b. Hârîse'yi oğlu olarak görmüş, ona olan sevgisini, Fâtîma'dan sonra insanların içinde kendisine en sevgili kişi olduğunu söyleyerek ifade etmiştir.⁷ Zeyd b. Hârîse, Resûlullah'ın bu sevgisinden dolayı "hibbû Resûlullah"⁸ şeklinde isimlendirilmiştir.

Üsâme b. Zeyd babasından dolayı Hz. Peygamber'in torunlarından biri gibi onun sevgisine muhatap olmuştur.⁹ Hz. Peygamber Hz. Hasan'ı ve Üsâme b. Zeyd'i dizlerine oturtup "Allah'ım ben bu ikisini seviyorum, sen de sev." diye dua etmiştir.¹⁰ Üsâme aynı şekilde çocukken bir gün ayağı eşîğe takılıp düşmüş ve alnı kanamıştır. Hz. Peygamber Hz. Âişe'den Üsâme'nin yüzünü temizlemesini istemiş, Hz. Âişe'nin çekindiğini görünce Üsâme'nin alnındaki kanı kendisi silmiştir. Daha sonra "Eğer Üsâme bir kız olsaydı onu güzelce giydirir, süslerdim." buyurmuştur.¹¹

Hz. Peygamber Zeyd b. Hârîse ve ailesini kendi aile ve yakınları arasında görmüştür. Bunun göstergelerinden biri de Resûlullah'ın hicrette Ebû Râfî' ile Zeyd b. Hârîse'yi bir miktar para verip kızları Ümmü Gülsüm, Fâtîma, eşi Sevde bnt. Zem'a, Üsâme b. Zeyd¹² ve Ümmü Eymen'i¹³ getirmeleri için Medine'den Mekke'ye göndermiş olmasıdır. Hz. Peygamber Üsâme b. Zeyd'in de insanlar arasında en sevdiklerinden olduğunu söylemiştir.¹⁴ Babası gibi Üsâme de "hibbû Resûlullah"¹⁵ ya da "hibbû'bni'l-hib"¹⁶ olarak anılmıştır.

Hz. Peygamber'in Üsâme'ye olan sevgisini bilen insanlar zaman zaman Hz. Peygamber'e bizzat söylemekten çekindikleri bazı konuları Üsâme aracılığıyla bildirmişlerdir. Mekke'nin fethedildiği yıl Beni Mahzûm kabilesinden bir kadın hırsızlık yapınca bu kabile, kadına

7 M. Yusuf Kândehevî, *Hayatü's-Sahâbe*, çev. Sıtkı Güllü (İstanbul: Divan Yayınları, 1990), 3/72.

8 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, 75.

9 M. Tayyip Kâhyaoglu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001), 9.

10 İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*, 4/57.

11 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, 76.

12 Hafız İmâdüddin Ebü'l-Fidâ İsmail b. Ömer İbn Kesîr ed-Dımaşki, *El-Bidaye ve'n-Nihaye* thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki. (Cize: Hicr li't-Tibâa ve'n-Neşr, 1997), 4/499.

13 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

14 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, 76.

15 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, 75.

16 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

had cezası uygulanmaması için Üsâme'ye başvurmuştur. Durumu Hz. Peygamber ile paylaşınca Hz. Peygamber kendisinden Allah'ın koymuş olduğu cezayı kaldırmasını istediği için Üsâme'ye kızmıştır. Üsâme bunun üzerine pişman olmuş ve Hz. Peygamber'den kendisi için istiğfar etmesini istemiştir.¹⁷ Hz. Âişe de olayla ilgili bu cesareti Üsâme'den başkasının gösteremeyeceğini söylemiştir.¹⁸

Hz. Muhammed ve Müslümanların Medine'ye hicreti sonrasında Medine'de yapılan ilk icraatla İslâm Devleti'nin temelleri atılmış, çeşitli müesseselerle de kurumsallaşmaya başlamıştır. Müslümanlar, İslâm Devleti'nin kurulması ve Medine'de bulunan Yahudi, putperest, diğer gruplarla yapmış oldukları Medine Antlaşması neticesinde önemli bir güç haline gelmiştir. Bu sayede Müslümanların mallarına el koyarak onlarla her türlü alışverişi keserek hicrete zorlayan müşriklerle mücadeleler Mekke'nin Fethi'ne kadar devam etmiştir.

Müslümanların Medine'ye hicreti sonrasında 2/624 yılında Ebû Süfyân'ın komutasında Suriye'ye gönderilen kervan Müslümanlar tarafından ele geçirilmek istenince Bedir Savaşı gerçekleşmiştir. Burada Müşrikler hem savaşı kaybetmiş hem de içlerinden önemli kayıplar vermişlerdir. Yakınlarını kaybetmeleri ve yenilgileri, intikam almak istemelerine sebep olmuş ve bu yüzden bir yıl sonra Uhud Savaşı gerçekleşmiştir. Üsâme, Bedir Savaşı'na yaşı küçük olduğu için katılamamıştır. Aynı şekilde Uhud Savaşı'nın gerçekleştiği zaman da küçük bir çocuk olmasına rağmen savaşa katılmak istemiş, Hz. Peygamber ise yaşının küçüklüğünden dolayı savaşa katılmasına izin vermemiştir. Üsâme buna çok üzülmüş ve ağlamıştır.¹⁹ Uhud Savaşı'ndan iki yıl sonra bazı Yahudi kabilelerinin Medine'den sürülmesi ve Mekkeli müşriklerin intikam isteklerinden dolayı Hendek Savaşı gerçekleşmiştir. Bu savaş öncesinde Üsâme yaşının küçüklüğünü saklayabilmek için parmak uçları üzerinde yükselerek Hz. Peygamber'e uzun boylu olduğunu göstermeye çabalamıştır. Üsâme'nin bu kadar istekli olması üzerine Resûlullah savaşa katılmasına müsaade etmiştir.²⁰

17 Kândehevî, *Hayatü's-Sahâbe*, 2/144.

18 Ebu Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ* (Beyrut: Müessesetü'r Rivaye, 1982), 2/499.

19 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

20 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

Hz. Peygamber Benî Mustalik Gazvesi sonrasında gerçekleşen İfk Hadisesi ile alakalı olarak bazı kimselerle istişarelerde bulunmuştur. Üsâme de bu kişilerden biridir. Resûlullah'ın bu konuyla alakalı sorusuna "Hz. Âişe'nin Hz. Peygamber'in ehli olduğunu, onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmediğini, bu dedikoduların da yalan ve asılsız olduğunu" söyleyerek cevap vermiştir.²¹ Üsâme Hz. Peygamber kendisi ile bu istişareyi yaptığında 15 yaşında olmasına rağmen yerinde bir beyanda bulunarak Hz. Âişe'nin masumluğunu ifade etmiştir.²²

Hz. Peygamber 6/628 yılında gördüğü bir rüya üzerine Müslümanlarla birlikte Mekke'ye doğru umre yapmak için yola çıkmıştır ancak Kureyşliler onları Mekke'ye sokmamıştır. Hz. Peygamber müşriklerle anlaşma sağlayabilmek için Hırâş b. Ümeyye'yi elçi olarak göndermiş fakat olumlu bir sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine Hz. Peygamber ikinci elçi olarak Hz. Osman'ı göndermiş o da müşrikler tarafından alıkonulmuştur. Bu tutumları sonrasında müşrikler, Müslümanların Hz. Osman için onlarla savaşacaklarını ve bu konuda kararlı olduklarını duymuş ve onu serbest bırakmıştır. Daha sonra Mekkeli müşriklerle Hudeybiye Antlaşması imzalanmıştır.²³ Hz. Peygamber, Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra çevre ülkelerdeki insanlara da İslâm'ı tebliğ etmek istemiştir. Bunun için çeşitli bölgelerin yöneticilerine mektuplar göndermiş ancak kimi zaman olumlu karşılık alınmış kimi zaman ise üzücü olaylar yaşanmıştır. Bunlardan biri Hz. Peygamber'in Gassani-Arap başkanlarından Şurahbil b. Amr'a gönderdiği elçi Haris b. Umeyr'in Şurahbil tarafından öldürülmesidir.²⁴ Hz. Peygamber bu davranış üzerine ordu hazırlayarak başına komutanlar tayin etmiştir. Tayin etmiş olduğu ilk komutan Zeyd b. Hârîse'dir. Eğer o yaralanır yahut ölürse ikinci olarak Ca'fer b. Ebû Tâlib, eğer Ca'fer de herhangi bir zarara uğrarsa yerine Abdullah b. Revâha gelecek şekilde komutan tayin etmiştir.²⁵ Bu savaşta Hz.

21 Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm b. el-Himyerî İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye* (Beyrut: Darü'l Kitabi'l Arabi, 1990), 3/248.

22 Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 18.

23 Muhammed Hamîdullah, "Hudeybiye Antlaşması", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 9 Şubat 2022).

24 Hüseyin Algül, "Mûte Savaşı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 9 Şubat 2022).

25 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 78.

Peygamber'in daha önce köle olan Zeyd b. Hârise'yi komutan tayin etmesine insanlar karşı çıkmış ancak Hz. Peygamber onların tepkisini dikkate almamıştır. Üsâme babasıyla birlikte Mûte Savaşı olarak anılan bu savaşa katıldığında henüz 18 yaşındadır.²⁶ Hz. Peygamber'in görevlendirmiş olduğu ordu düşmanla karşılaşmıştır. Savaş sonucunda Zeyd b. Hârise daha sonra Ca'fer b. Ebû Tâlib ve Hz. Peygamber'in tayin etmiş olduğu diğer bir komutan olan Abdullah b. Revâha şehit olmuştur. Komutaya Hâlid b. Velîd gelerek savaşın zaferle sonuçlanmasına katkı sağlamıştır.²⁷

Hz. Peygamber başta ordu komutanları olmak üzere Mûte'de şehit edilen Müslümanlara çok üzülmüştür. Babasının vefatından sonra Üsâme'yi görünce ağlamıştır. Bir rivayette Hz. Peygamber'e bu göz yaşının sebebinin ne olduğu sorulduğunda, "Bu sevenin sevgilisine duyduğu özlemin belirtisidir." buyurmuştur.²⁸

Müşrikler Hudeybiye Antlaşması'ndan kısa süre sonra antlaşmayı bozmuştur. Bunun üzerine Hz. Peygamber İslâm ordusu ile birlikte Kâbe'yi putlardan temizlemek ve Mekke'yi de bir İslâm beldesi haline getirmek için Mekke'ye doğru yola çıkmıştır. Mekke'nin Fethi sonucunda başarılı olunmuştur. Üsâme, Mekke'nin Fethi'nde de Resûlullah'ın yanında bulunmuş ve onunla birlikte Kâbe'ye girmiştir.²⁹

Müslümanların Mekke'yi fethedip Kâbe içerisindeki putları kırmaları Hevâzin ve Sakîf kabilelerinin müşriklerin yaşamış olduğu yenilgiyi kendilerinin de yaşayacaklarını düşünmelerine sebep olmuştur. Bu düşüncenin bir sonucu olarak Müslümanların kendilerine saldırmalarını beklemeden Müslümanlara saldırmak üzere harekete geçilmiştir. Bu olay Huneyn bölgesinde gerçekleştiği için Huneyn Savaşı olarak adlandırılmıştır. Müslümanların savaş başında çoklukları ile övünmeleri sonucunda şu ayet nazil olmuştur: "Allah birçok yerde, bu arada Huneyn Savaşı'nda gerçekten size yardım etmiştir. O gün çokluğunuz sizi böbürlendirmiş, fakat bunun size hiçbir yararı olmamıştı; o yer geniş olmasına rağmen size dar gelmiş, nihayet geriye

²⁶ Arı, "Üsâme b. Zeyd".

²⁷ Algül, "Mûte Savaşı".

²⁸ Kândehevî, *Hayatü's-Sahâbe*, 3/139.

²⁹ İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakât-Kebir*, 4/59.

çekilmeye başlamıştınız.”³⁰ Ayette ifade edildiği gibi savaş başında Müslümanlar yenilgiye uğrarken Allah-u Teâlâ'nın yardımıyla ve Hz. Peygamber'in duaları ile savaş kazanılmıştır. Üsâme b. Zeyd bu savaşta Müslümanların yenilgisi sırasında kaçmayı düşünmeyerek Hz. Peygamber'in yanında kalmıştır.³¹

Üsâme, Hz. Peygamber'in yanında onun katıldığı savaşlarda bulunurken aynı zamanda Hz. Peygamber tarafından çeşitli ordularda görevlendirilmiştir. Bunlara örnek vermek gerekirse 628 yılında gerçekleşen Beşir b. Sa'd Seriiyesi'nde kumandan olmuş ve Gâlib b. Abdullah Seriiyesi'nde de bulunmuştur.³²

8/630 yılında Fedek bölgesinde yaşayan Mürre kabilesi üzerine bir sefer düzenlenmiştir. Üsâme de Gâlib b. Abdullah'ın komutanlığını üstlendiği bu orduya katılmıştır.³³ Fedek Yahudilerinden olan Mirdas İbn Nühayk bu dönemde yeni Müslüman olmuştur. O sırada İslâm dini, kabilesinde yaygın olmadığı için onun iman ettiği insanlar tarafından bilinmemiştir.³⁴ Ordunun kabileye yaptığı saldırı sonrasında Üsâme, Mirdas'ı yakalamış ona silah doğrultması üzerine Mirdas, kelime-i şehadet getirmiştir. Buna rağmen Üsâme onu öldürmüştür. Bu olayı Hz. Peygamber'e aktarırken onun ölümden kurtulmak için şehadet getirdiğini ifade etmiş ancak Hz. Peygamber buna çok kızarak “Kalbini yarıp da baktın mı?” demiştir. Üsâme yaptığından çok pişman olmuş ve daha önce Müslüman olmamayı o an Müslüman olmayı istemiştir. Olaydan sonra Hz. Peygamber'e bir daha kelime-i şehadet getiren herhangi bir kişiyi öldürmemeye dair söz vermiştir.³⁵

9/631 yılında Tebük Gazvesi gerçekleşmiş, bu sefer dönüşünde 10/632 yılında Hz. Peygamber Müslümanlarla birlikte Vedâ Haccı yapmıştır. Üsâme Vedâ Haccı'na da katılmıştır. Hz. Peygamber şeytan taşlarken Vedâ Hutbesi'ni verirken onun yanında bulunmuştur.³⁶ Hz. Peygamber Vedâ Haccı'nda Üsâme b. Zeyd'in yetişebilmesi

30 Tevbe 9/25, Kur'an Yolu (Erişim 10 Şubat 2022).

31 Kâhyaoğlu, Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti, 30.

32 Kâhyaoğlu, Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti, 23.

33 Arı, “Üsâme b. Zeyd”.

34 Hayri Erenay, “Kur'an Âyetlerine Konu Olan Pişmanlıkların Sebepleri”, *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/4 (Eylül 2020), 199.

35 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 77.

36 Kâhyaoğlu, Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti, 32.

için Arafat'tan dönüşünü geciktirmiştir. Üsâme gelince bekleyenler arasında bulunan Yemenliler, "Biz bu gençten dolayı mı bekledik?" ifadeleriyle serzenişte bulunmuştur.³⁷ Urve'den rivayet edildiğine göre bu kişiler söyledikleri söz dolayısıyla Hz. Ebû Bekir döneminde dinden dönen kimselerden olmuşlardır.³⁸

Hz. Peygamber, Vedâ Haccı'nın yapıldığı aynı yıl Üsâme b. Zeyd'i Suriye'ye göndermek amacıyla orduya komutan tayin etmiştir. Ordu da sahâbîlerin ileri gelenlerinden Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekir gibi isimler de vardır. Üsâme b. Zeyd'in bir köle çocuğu olmasından dolayı onun kumandanlığına olumsuz bakanlar olmuştur. Bunun üzerine Hz. Peygamber: "Daha önce onun babasını kumandan tayin etmeme de karşı çıkmıştınız, babası kumandanlığa nasıl layıksa oğlu da öyle lâyıktır." buyurmuştur.³⁹ Ordu hazırlanmış ancak Hz. Peygamber'in rahatsızlığının şiddetlenmesi sebebiyle yola çıkamamıştır.

Üsâme, Hz. Peygamber'in hastalığı sırasında onu ziyarete gitmiştir. Hz. Peygamber kendisini görünce ellerini göğe kaldırmış sonra onun üzerine koymuştur. Üsâme, Hz. Peygamber'in bu hareketinden kendisine dua ettiğini anladığını ifade etmiştir.⁴⁰ Üsâme Resûlullah'ın vefatında Hz. Ali ile Resûlullah'ın yıkanması, kefenlenmesi gibi işlere yardımcı olmuştur.⁴¹ Hz. Peygamber vefat ettiğinde kaynaklarda yer alan bilgilere göre Üsâme 18-19⁴² ya da 20⁴³ yaşlarındadır.

2. Hz. Peygamber'in Vefatından Sonra Üsâme b. Zeyd

Resûlullah'ın vefatından sonra ilk halife Hz. Ebû Bekir seçilmiş ve öncelikli icraat olarak Resûlullah'ın kurmuş olduğu ve Üsâme'nin kumandanlığını üstlendiği orduyu tekrar harekete geçirmek istemiştir. Müslümanlardan bazıları Üsâme'nin genç olmasından ve Hz. Ebû Bekir döneminde gerçekleşen irtidat olaylarından dolayı bu ordunun gönderilmemesi gerektiğini düşünmüşlerdir. Hz. Ömer'i

37 İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*, 4/59.

38 Kândehevî, *Hayatü's-Sahâbe*, 2/438.

39 İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*, 4/61.

40 Ahmed Güner, *Üsâme Bin Zeyd'in Hayatı ve Rivâyetleri* (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 13.

41 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

42 İbn Abdülber en-Nemerî, *el-İstî'âb fî Ma'rifeti'l-Ashâb* (Beyrut: Daru'l Ceyl, 1997), 75.

43 İbn Hacer el-Askalânî, *Sahâbe-i Kirâm Ansiklopedisi*, 45.

bu konuda konuşması için Hz. Ebû Bekir'e göndermişlerdir. Hz. Ebû Bekir onların isteklerine onay vermemiş, Hz. Peygamber'in gönderilmesini istediği orduyu kesinlikle engellemeyeceğini söylemiştir ve orduyu harekete geçirmiştir.⁴⁴ Hz. Ebû Bekir bu orduyu yaya şekilde uğurlamıştır. Üsâme'den eğer uygun görürse orduda bulunan Hz. Ömer'i yanında yani Medine'de bırakması düşüncesiyle izin istemiştir. Hz. Ebû Bekir'in bu isteğini Üsâme kabul etmiş, Hz. Ömer Medine'de kalmıştır.⁴⁵ Üsâme ve İslâm ordusu Suriye'de bulunan Belkâ bölgesine kadar gitmiş ve Übnâ köyüne saldırı düzenlemiştir.⁴⁶ Başarıyla sonuçlanan saldırının neticesinde Müslümanlardan kayıp verilmezken düşmandan öldürülenler ve esir alınanlar olmuştur. Hz. Ebû Bekir, Üsâme ve ordunun dönüşünü Müslümanlar ile sevinçle karşılamıştır.⁴⁷ Üsâme, Hz. Ebu Bekir'in hilafeti döneminde bu ordu dışında Zül-Kassa Savaşı'nda başkomutanlık yapmış,⁴⁸ Hâlid b. Velid ile Yemâme'de zafere kadar savaşmıştır.⁴⁹

Hz. Ebû Bekir hilafetinin son günlerine doğru ashabıyla yapmış olduğu istişareler sonucunda kendi vefatından sonra Hz. Ömer'i ikinci halife olmak üzere tayin etmiştir.⁵⁰ Hz. Ömer döneminde yapılan fetihlerle birlikte İslâm Devleti'nin sınırları genişlemiş ve savaşlardan gelirler elde edilmiştir. Hz. Ömer fetihler sonucunda elde edilen bu gelirleri dağıtmış, paylaşımı yaparken de ashabın önem sırasını gözetmiştir. Dağıtım sırasında Üsâme'ye 5000 oğlu Abdullah'a 2000 dirhem vermiştir. Bunun üzerine İbn Ömer, Üsâme b. Zeyd'e daha fazla para verilmesine, Üsâme'nin kendisinden daha faziletli olmadığını söyleyerek karşı çıkmıştır. Hz. Ömer oğluna hitaben "Resûlullah onun babasını senin babandan, Üsâme'yi de senden daha çok seviyordu." ifadeleriyle Üsâme ve babası Zeyd b. Hârîse'nin Hz. Peygamber nezdinde önemini vurgulamıştır.⁵¹ Hz. Ömer, Hz.

44 İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*, 4/62; Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 41.

45 Kândehevî, *Hayatü's-Sahâbe*, 2/42.

46 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

47 Ömer Sabuncu, "Hz. Ebû Bekir'in Üsâme Ordusunu Göndermesi", *Hazreti Ebu Bekir Sempozyumu*, ed. Ali Aksu (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2019), 93.

48 Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 56.

49 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

50 Mustafa Fayda, "Ömer", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 1 Mart 2022).

51 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 76.

Peygamber'in Üsâme'yi kumandan olarak görevlendirmesini dikkate alarak ona "komutanım" şeklinde hitap etmiştir.⁵²

Hız. Ömer, Ebû Lü'lüe isimli kölenin efendisi ile arasındaki meselede Ebû Lü'lüe lehine karar vermediği için bu kişi tarafından bir suikasta maruz kalmıştı. Hız. Ömer bu olay üzerine kendisinden sonra halife tayini için aşere-i mübeşşereden bir şûra oluşturmuştur.⁵³ Şûrada alınan kararlar yeni halife olarak Hız. Osman seçilmiştir. Bir rivayete göre bu halife seçimi Üsâme b. Zeyd'in eşi Fâtıma bnt. Kays'ın evinde gerçekleşmiştir.⁵⁴

Hız. Osman'ın 12 yıl süren halifeliğinin son 6 yıllık dönemi bazı karışıklıklar meydana gelmiştir. Bu sebeple çevre bölgeler kontrol edilmek istenmiştir. Hız. Osman kontrolü sağlayabilmek için başkente uzak bu bölgelere teftiş için bazı kimseler göndermiştir. Yapılan bu görevlendirmelerde Basra'ya gönderilen Üsâme de yer almıştır. Üsâme, Basra'da yapmış olduğu inceleme sonucunda Hız. Osman'a olumsuz bir durumla karşılaşmadığını bildirmiştir.⁵⁵ Üsâme, Hız. Osman'ın Hız. Peygamber'in ashabından iktâ arazisi verdiği beş kişi arasında da yer almıştır.⁵⁶

Hız. Osman, Üsâme b. Zeyd'e her zaman değer vermiş, Üsâme de aynı şekilde Hız. Osman'ı sevmiştir.⁵⁷ Hilafetinin son dönemlerinde Hız. Osman'ın hilafetten çekilmesini isteyen isyancılar, yaşanan olaylar sonucunda Hız. Osman'ın evinden çıkışını engellemiştir.⁵⁸ Bu olay sırasında insanlar, Hız. Osman ve Üsâme b. Zeyd'in yakınlığına dayanarak Üsâme'nin Hız. Osman'a durumu anlatmasını söylemişlerdir. Ancak Üsâme bu konuları daha önce Hız. Osman ile konuştuğunu ve kapıyı açan ilk kişi olmak istemediğini belirtmiştir.⁵⁹ İlerleyen zamanlarda

52 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

53 Mustafa Fayda, "Ömer".

54 Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 45.

55 Âdem Apak, *Ana Hatlarıyla İslâm Tarihi (Hulefâ-i Râşidîn Dönemi)* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2020), 228.

56 Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 46.

57 Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 46.

58 İsmail Yiğit, "Osman", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 1 Mart 2022).

59 Yusuf Tunç, *Cemel ve Sıffin Savaşlarında Tarafsız Kalan Sahâbiler* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 76.

âsiler, Hz. Osman'ın evinin kapısını yakıp Kur'an okuduğu esnada Hz. Osman'ı şehit etmiştir.⁶⁰

Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle yeni bir halife seçme gerekliliği ortaya çıkmıştı. Abdullah b. Ömer, Sa'd b. Ebû Vakkas, Muğîre b. Şu'be, Muhammed b. Mesleme ve Üsâme b. Zeyd gibi isimlerin de olduğu ashabtan bir grup Mescid-i Nebevi'de toplanmıştır. Burada Hz. Ali'ye hilafet teklif edilmiştir. Elimizdeki verilere göre Hz. Ali'nin de birkaç kişiye halifeliği teklif ettiği ancak olumsuz yanıtlar alınmasının üzerine kendisine yapılan halifelik teklifini kabul ettiği ifade edilmektedir.⁶¹

Hz. Ali'de diğer halifeler ve ashab gibi Üsâme b. Zeyd'e önem vermiştir. Ona "Ey Üsâme! Biz seni kendimizden biri olarak görüyoruz." demiştir.⁶² Hz. Ali'nin bu ifadesine rağmen Üsâme Hz. Peygamber'e verdiği sözden dolayı Hz. Ali döneminde gerçekleşen olayların dışında kalmaya dikkat etmiştir. Hz. Ali'den sonra halifeliğe Muâviye b. Ebû Süfyân geldiğinde onu Dört Halife dönemindeki tutumunu düşünecek olursak Üsâme b. Zeyd'in Muâviye döneminde de tarafsızlığı sürdürdüğü söylenebilir.⁶³

Üsâme, Hz. Peygamber'e kelime-i şehadet getiren kişiyi öldürmeyeceğine dair verdiği sözden dolayı Müslümanlar arasında gerçekleşen karışıklıklara katılmamıştır. Bundan dolayı Hz. Osman dönemi ve Hz. Ali döneminde herhangi bir olayda taraf olmamıştır.⁶⁴ Hz. Ali'ye, bir ejderhanın ağzı içine elini soksa kendisinin de onun peşinden geleceğini ancak o dönem içerisinde Müslümanlar arasındaki karışıklıklara taraf olamayacağını söylemiştir.⁶⁵ Üsâme, ilerleyen zamanlar içinde Hz. Ali'nin yaşanan bu olaylarda haklı olduğunu düşünmüş ve ona yardımcı olmadığına pişman olmuştur.⁶⁶ İbn Haş-

60 Yiğit, "Osman".

61 Mustafa Fayda, *Hulefâ-yı Râşidîn Devri (Dört Halife Dönemi)* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2019), 122.

62 Güner, *Üsâme Bin Zeyd'in Hayatı ve Rivâyetleri*, 10.

63 Kâhyaoğlu, *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*, 51.

64 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

65 İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Çâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 77.

66 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

rem'den rivayetle Resûlullah'ın ashabından fitneden selim olan bazı kişiler vardır ve bu kişilerden biri Üsâme b. Zeyd'dir.⁶⁷

Üsâme siyah tenli, basık burunlu bir kişidir.⁶⁸ Kendisi mahir, yiğit,⁶⁹ ihlaslı, zeki, mütevazı, dindar ve takva sahibi bir kişiliğe sahiptir.⁷⁰ Annesine de oldukça hürmet gösteren biridir. Hz. Osman zamanında hurma ağacının fiyatının çok yükseldiği bir dönemde Üsâme hurma ağacını yarıp özünü annesine yedirmiştir. Çevredekiler bu davranışı üzerine hurma ağacının fiyatının ne kadar olduğunu ona hatırlatmıştır. Üsâme ise annesinin kendisinden hurma ağacı özü istediğini ve onun isteğini yerine getirebilmek için elinden gelen her şeyi yapacağını söylemiştir.⁷¹

Üsâme, kaynaklarda ulaşılan bilgilere göre yedi evlilik yapmıştır. Eşlerinin isimleri Hint bnt. el-Fakihe b. Muğire, Dürre bnt. Adıyy, Fâtıma bnt. Kays, Ümmü'l Hâkem bnt. Utbe, Binti Ebî Hemdân es-Sehmi, Berze bnt. Rıb'î ve Zeyneb bnt. Hanzala'dır. Fâtıma bnt. Kays ve Zeyneb bnt. Hanzala ile yapmış olduğu evliliklere Hz. Peygamber vesile olmuştur. Dürre bnt. Adıyy ile evliliğinden Muhammed ve Hind, Berze bnt. Rıb'î ile evliliğinden Hasan ve Hüseyin, Fâtıma bnt. Kays ile yaptığı evlilikten de Cübeyr, Zeyd ve Âişe isimli çocukları dünyaya gelmiştir.⁷²

Üsâme, Hz. Peygamber'den duyduklarını nakletmiş, rivayet ettiği hadis sayısı 128'i bulmuştur. Sahâbeden Ebû Hüreyre, Abdullah b. Abbas başta olmak üzere birçok kişi ondan rivayette bulunmuş, rivayetleri hadis kitaplarında da yer almıştır.⁷³

Üsâme b. Zeyd Hz. Peygamber'in vefatından sonra Mizze bölgesi, Vâdilkurâ ve Medine'de yaşamıştır.⁷⁴ Muaviye'nin hilafeti sırasında

67 İbn Abdülber, *el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, 77.

68 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Çâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 78.

69 Zehebî, *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ*, 498.

70 Güner, *Üsâme Bin Zeyd'in Hayatı ve Rivâyetleri*, 6.

71 Kândehevî, *Hayatü's-Sahâbe*, 3/32.

72 İbn Sa'd, *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*, 66.

73 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

74 İbn Hacer el-Askânî, *Sahâbe-i Kirâm Ansiklopedisi*, 45.

Curf denilen yerde⁷⁵ bir rivayete göre 54⁷⁶ yılında bir rivayete göre ise 58-59⁷⁷ yıllarında vefat etmiştir.

Sonuç

Hz. Peygamber'in ashâbı İslâm dininin ilk muhatapları ve uygulayıcıları oldukları için İslâmî ilimler açısından önem arz ederler. Müslüman olmaları, katıldıkları savaşlar, günlük yaşamları, önemli dönüm noktaları esnasındaki davranışları ve tutumları, kısaca hayatlarındaki her alan itibarıyla İslâm dinine inanan kişilere, yaşamlarını ve davranışlarını düzenlemelerinde örneklik teşkil etmektedir. Genel anlamda ashâbın özeldede Üsâme b. Zeyd'in hayatından bu manada çıkarımlar elde etmek mümkündür. Onun çocukluğu İslâm dininin ilk tezahür ettiği dönem ve çevrede geçmiştir. Bu durumun onun ahlak ve davranışları üzerinde olumlu yönde etki etmiş olduğu söylenebilir.

Câhiliye zihniyetinin yaygın olduğu ve insanların yerleşik fikirlerini değiştirmeye kapalı olduklarını söyleyebileceğimiz bir dönemde babası Zeyd b. Hârise'nin köle olması onun Hz. Peygamber tarafından önemli görevlere getirilmesini engellemiştir. Aynı şekilde Üsâme b. Zeyd de babasının vefatı sonrasında Mûte Savaşı'nın intikamını almak için gönderilen orduya genç yaşına rağmen komutan olarak tayin edilmiştir. Hz. Peygamber'in bu kararlarına baktığımızda kendisinin tebliğini yaparken belirli bir yöntem çerçevesinde hareket ettiğini söyleyebiliriz. Muhataplarını tanımış, onların buldukları durumlara uygun kararlar vermiştir. Örneğin Müslüman olmuş ancak yerleşik örf ve adet algısını değiştirememiş kişilerin geçmişten itibaren katı bir şekilde benimsemiş oldukları bazı inançlara karşı engelleyici ya da tamamen bu düşünceleri kabullenici bir tutum sergilememiştir. Aksine dengeli bir davranış biçimi göstererek sözleri, uygulamaları ve örnek davranışlarıyla olması gerekeni ifade etmeyi tercih etmiştir.

Hz. Peygamber insanlara değer vermiştir. Hz. Peygamber verdiği bu değer ve İslâm ahlakı sebebiyle köle ve güçsüz insanları gözetmiştir. Bu davranışı ile toplumu inşa ederken yerleşik olan zihniyet nedeniyle hor görülebilecek kesimlerden başladığını ve bu insanları

75 Arı, "Üsâme b. Zeyd".

76 İbn Abdülber, *el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, 77.

77 İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, 78.

zenginlik, soy gibi kavramlarla değil insani özellik ve özverileriyle değerlendirdiğini söyleyebiliriz.⁷⁸ Hz. Peygamber az bir süre sonra topluma ve yönetime hâkim olacak gençlerin de hayatın içerisine girmesine ve yetişmesine önem verdiğini gençlerle istişare ederek onlara önemli sorumluluklar vererek göstermiştir.⁷⁹ Hz. Peygamber tarafından bu tür sorumluluklar verilen birçok genç gibi Üsâme'nin de daha önce aynı alanda çeşitli görevler yapmış olması etkilidir.⁸⁰ Sonuç itibariyle Üsâme b. Zeyd'in hayatını ele almanın bizlere farklı gruplara karşı tutumun nasıl olması gerektiğini, gençlere verilmesi gereken değeri, kararlar alırken dikkat edilmesi gereken hususları Hz. Peygamber örneğinde hatırlattığını söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Acar, Cafer.** "Hz. Peygamberin Görevlendirmelerinde İnsan Yetiştirme Faktörü- Zeyd b. Hârîse ve Üsâme b. Zeyd Örneği". *Hz. Peygamber ve İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. ed. Yüksel Salman. 273-286. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.
- Algül, Hüseyin.** "Mûte Savaşı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 9 Şubat 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/Mûte-savasi>
- Apak, Âdem.** *Ana Hatlarıyla İslâm Tarihi (Hulefâ-i Râşidîn Dönemi)*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 24. Basım, 2020.
- Arı, Mehmet Salih.** "Üsâme b. Zeyd". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 9 Şubat 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/usame-b-zeyd>
- Askalânî, İbn Hacer.** *Sahâbe-i Kirâm Ansiklopedisi*. çev. Naim Erdoğan. İstanbul: İz Yayıncılık, 1. Basım, 2009.

⁷⁸ Cafer Acar, "Hz. Peygamberin Görevlendirmelerinde İnsan Yetiştirme Faktörü- Zeyd b. Hârîse ve Üsâme b. Zeyd Örneği", *Hz. Peygamber ve İnsan Yetiştirme Düzenimiz*, ed. Yüksel Salman (İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015), 281-282.

⁷⁹ Yasemin Barlak, "Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Sorumluluk Verme Metodu: Hz. Peygamber Ve Üsâme B. Zeyd Örneği", *Sinop Üniversitesi Uluslararası Gençlik ve Ahlak Sempozyumu*, ed. Hasan Barlak vd. (Sinop: İkizler Matbaası, 2016), 1121.

⁸⁰ Muhammet Hazir el-Mecali, "Sahabe Hayatından Gençlere Rol Model Olarak Sunabileceğimiz Örnekler", *Uluslararası Mevlid-i Nebi Sempozyumu "Peygamberimiz ve Gençlik"* ed. Fatih Kurt (İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019), 251-252.

- Barlak**, Yasemin. “Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Sorumluluk Verme Metodu: Hz. Peygamber Ve Üsâme B. Zeyd Örneği”. *Sinop Üniversitesi Uluslararası Gençlik ve Ahlak Sempozyumu*, ed. Hasan Barlak vd. Sinop: İkizler Matbaası, 2016.
- Erenay**, Hayri. “Kur’an Âyetlerine Konu Olan Pişmanlıkların Sebepleri”, *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/4 (Eylül 2020), 180-218.
- Erul**, Bünyamin. “Ümmü Eymen”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 9 Şubat 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ummu-eymen>
- Erul**, Bünyamin. “Zeyd b. Hârise”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 9 Şubat 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/zeyd-b-harise>
- Fayda**, Mustafa. “Ömer”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 1 Mart 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/omer>
- Fayda**, Mustafa. *Hulefâ-yı Râşidîn Devri (Dört Halîfe Dönemi)*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 9. Basım, 2019.
- Güner**, Ahmed. *Üsâme Bin Zeyd’in Hayatı ve Rivâyetleri*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Hamîdullah**, Muhammed. “Hudeybiye Antlaşması”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 9 Şubat 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hudeybiye-antlasmasi>
- İbn Hişâm**, Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm b. el-Himyârî. *es-Sîretü'n-Nebeviyye*. 3. Cilt. Beyrut: Daru'l Kitabi'l Arabi, 3. Basım, 1990.
- İbn Kesîr**, Hafız İmâdüddin Ebü'l-Fidâ İsmail b. Ömer İbn Kesîr Ed-Dımaşki, *El-Bidaye ve'n-Nihaye*. thk. Abdullah b. Abdülmuh-sin et-Türki. 4 cilt. Cize: Hicr li't-Tibâa ve'n-Neşr, 1. Basım, 1997.
- İbn Sa'd**, Muhammed b. Sa'd b. Meni' Ez-Zühri. *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*. Kahire: Mektebetü'l-Hancı, 1. Basım, 2001.

- İbnü'l-Esîr**, Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerîm. *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*. Beyrut: Daru'l Marife, 1. Basım, 1997.
- Kâhyaoglu**, M. Tayyip. *Üsâme b. Zeyd, Hayatı ve Şahsiyeti*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Kândehlevî**, M.Yusuf. *Hayatü's-Sahâbe*, çev. Sıtkı Gülle. 3. Cilt. İstanbul: Divan Yayınları, 1. Basım, 1990.
- Kur'ân Yolu**. Erişim 10 Şubat 2020. <https://kuran.diyanet.gov.tr>
- Mecali**, Muhammet Hazir. "Sahabe Hayatından Gençlere Rol Model Olarak Sunabileceğimiz Örnekler", *Uluslararası Mevlid-i Nebi Sempozyumu "Peygamberimiz ve Gençlik"*, ed. Fatih Kurt. 234-255. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Nemerî**, İbn Abdülber. *el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*. Beyrut: Daru'l Ceyl, 1997.
- Sabuncu**, Ömer. "Hz. Ebû Bekir'in Üsâme Ordusunu Göndermesi", *Hazreti Ebu Bekir Sempozyumu*, ed. Ali Aksu. 1/85-98. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2019.
- Tunç**, Yusuf. *Cemel Ve Sıffin Savaşlarında Tarafsız Kalan Sahabîler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Yiğit**, İsmail. "Osman". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 1 Mart 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/osman>
- Zehebi**, Ebu Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ*. Beyrut: Müessesetü'r Rivaye, 3. Basım, 1985.

